

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет технології виробництва
і переробки продукції тваринництва, стандартизації та біотехнології

ПРОГРАМА

і методичні рекомендації з проходження
виробничої загально-технологічної практики з виробництва
продукції тваринництва
для здобувачів вищої освіти СВО «Бакалавр»
спеціальності 204 – «Технологія виробництва
і переробки продукції тваринництва» денної і заочної форми
навчання

МИКОЛАЇВ
2020

УДК 637

П78

Рекомендовано науково-методичною комісією факультету технології виробництва і переробки продукції тваринництва, стандартизації та біотехнології Миколаївського національного аграрного університету, протокол № 9 від 23.04. 2020 р.

Укладачі:

проф. Нежлукченко Т.І., проф. Гиль М.І., проф. Китаєва А.П., доц. Калиниченко Г. І., доц. Трибрат Р.О., доц. Іванова В.Д.

Рецензенти:

Т.В. Підпала - доктор с.-г. наук, професор кафедри технології переробки, стандартизації і сертифікації продукції тваринництва Миколаївського національного аграрного університету;

С. М. Галімов - кандидат с.-г. наук, директор СГПП «Техмет-Юг» Вітовського району Миколаївської області

ЗМІСТ

Передмова	3
1. Мета, завдання і місце проходження практики	4
1.1. Мета практики	4
1.2. Завдання практики	4
1.3. Місце проходження практики	4
1.4. Робоче місце студента-практиканта	5
2. Обов'язки та права здобувача вищої освіти-практиканта	5
2.1. Обов'язки здобувача вищої освіти-практиканта	5
2.2. Права здобувача вищої освіти-практиканта	6
3. Організаційне забезпечення проходження практики	6
4. Зміст практики	6
5. Підбиття підсумків практики	22
5.1. Структура та оформлення звіту про практику	22
5.2. Зведена відомість про роботу виконану здобувачем вищої освіти	24
5.3. Захист звіту про практику	24
Література	26

ПЕРЕДМОВА

Загально-технологічна практика з виробництва продукції тваринництва здобувача вищої освіти є обов'язковою складовою підготовки фахівця спеціальності «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» 1-го РВО, СВО «Бакалавр» і передбачена типовим графіком навчального процесу по закінченні 6-го семестру, тривалістю п'ять тижнів. Невиконання програми практики повне чи часткове є підставою для відрахування студентів, позбавляє їх права одержати диплом про вищу освіту.

У підготовленій методичній розробці викладено програму і методичні підходи для здобуття практичних навичок в умовах виробництва під кураторством керівника практики і закріплення знань, що одержані під час лекційних і лабораторно-практичних занять в університеті.

За програмою підготовки фахівця спеціальності 204 – «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» загально-технологічна практика має бути здійсненою для одержання майбутніми спеціалістами кваліфікаційного рівня «Технік-технолог з виробництва та переробки продукції тваринництва», що відповідає чинному законодавству України щодо ступеневої системи підготовки фахівців і Державному класифікатору професій.

1. Мета, завдання і місце проходження практики

1.1. Мета практики

Основна мета професійної практики – набуття здобувача вищої освіти фахових вмінь, ознайомлення з технологією виробництва в галузі тваринництва, апробація і закріплення набутих знань в університеті в конкретних умовах виробництва. Практика є продовженням навчального процесу і передбачає участь в роботі підприємств з виробництва продукції тваринництва, оволодіння навичками вирішення виробничих (технологічних) та економічних питань. В процесі практики здобувачі вищої освіти набувають досвіду організаційно-виховної роботи та привчаються до життя трудового колективу.

1.2. Завдання практики

Під час практики здобувачам вищої освіти необхідно: засвоїти технологічні процеси в тій чи іншій галузі племінного і товарного тваринництва, виробництва продукції; набуті навички здійснення зооінженерних заходів у виробничих умовах; оволодіти методами племінного і виробничого обліку в тваринництві; оволодіти методами аналізу економічної ефективності ведення тваринництва; вивчити передовий досвід інженерів-технологів і особливості роботи кваліфікованих працівників тваринницьких та інших підприємств; навчитись організації виробництва, впливу ринку на механізм господарювання, організації оплати праці, створення безпечних і здорових умов праці; виконати збір матеріалів згідно виданого керівником практики від університету завдання.

1.3. Місце проходження практики

Для проходження практики здобувачі вищої освіти направляються у базові господарства – підприємства, з якими університетом укладені угоди на проведення сумісної діяльності з навчання студентської молоді, а також дозволяється проходження технологічної практики в умовах діючих філій кафедр факультету, підприємств, з якими укладені господарчі договори на проведення науково-дослідних робіт, творчі угоди тощо.

Перелік базових місць практик щорічно затверджується деканом факультету, після чого здобувач вищої освіти разом із викладачем-керівником або самостійно повинен обирати господарство – місце проходження практики. За типами і напрямком діяльності господарством-місцем проходження комплексної технологічної практики можуть бути підприємства, що відповідають кваліфікаційним вимогам щодо підготовки здобувача вищої освіти відповідно ступеневої системи навчання ОКР «Бакалавр» – лише підприємства галузі тваринництва з виробництва продукції тваринництва, (ферми і комплекси різних форм власності, обласні і зональні племпідприємства та ін.), навчально-дослідні господарства університету.

1.4. Робоче місце здобувача вищої освіти-практиканта

Робочим місцем здобувача вищої освіти-практиканта повинна бути, головним чином, тваринницька ферма, де він працює за прийнятим господарстві розпорядком. Окрім того, здобувач вищої освіти може працювати у полі на роботах, пов'язаних з кормозаготівлею, в кормоцеху, в конторі тощо. Бажано, щоб протягом практики здобувач вищої освіти був задіяний до роботи на всіх складових елементах технології виробництва тієї чи іншої продукції тваринництва (молока, яловичини, свинини, вовни, баранини, яєць, м'яса птиці, ін.).

Несвоєчасне прибуття здобувача вищої освіти на практику або неповне проходження практики розглядається як порушення трудової дисципліни. У такому разі здобувач вищої освіти направляється на практику повторно або виключається із університету.

Після прибуття на місце практики здобувач вищої освіти повинен відрекомендуватися керівнику сільськогосподарського підприємства, який призначає керівника практики від господарства. У період практики здобувач вищої освіти може бути призначеним на робочу посаду, а також на посаду обліковця, завідувача ферми, або виконувати обов'язки їх помічників чи дублерів.

З керівником практики від сільськогосподарського підприємства узгоджується план практики, конкретне робоче місце, основні обов'язки практиканта, послідовність переходу з одного робочого місця на інше, порядок відображення результатів практики у звіті. Здобувачі вищої освіти, які не задіяні на оплачуваних робочих посадах, за домовленістю з керівником практики від господарства планують такі види робіт:

- загальне знайомство з господарством та фермами;
- збір необхідних відомостей;
- робота дублером завідувача ферми, обліковця;
- робота з виконання завдань керівника практики від господарства;
- складання звіту.

2. Обов'язки та права здобувача вищої освіти-практиканта

2.1. Обов'язки здобувача вищої освіти-практиканта

У період практики здобувач вищої освіти повинен:

- отримати інструктаж з техніки безпеки на робочому місці, вивчити правила охорони праці, дотримувати правил техніки безпеки і виробничої санітарії;
- виконувати види робіт, що передбачені змістом практики, а також завдання керівника практики від господарства;
- дотримуватися діючих на підприємстві правил внутрішнього розпорядку;
- відповідати за виконувану роботу та її результати на рівні з штатними працівниками;

- активно впроваджувати прогресивні методи роботи в тваринництві;
- брати участь у виробничих нарадах і суспільному житті колективу;
- проводити бесіди з працівниками тваринництва з питань, щодо обслуговування тварин і виробництва продукції тваринництва;
- проводити профорієнтаційну роботу серед випускників шкіл;
- регулярно вести щоденник практики за встановленою формою;
- оформити звіт про проходження практики і протягом тижня після завершення практики захистити його перед комісією відповідної кафедри.

Після закінчення практики здобувач вищої освіти повинен:

- отримати характеристику з виробництва, підписану керівником сільськогосподарського підприємства та завірену печаткою;
- завірити щоденник та звіт підписом керівника практики від господарства.

2.2. Права здобувача вищої освіти-практиканта

Здобувач вищої освіти має право вимагати забезпечення нормальних умов, щодо техніки безпеки, праці і виробничої санітарії, тривалості робочого дня.

Здобувач вищої освіти має право на ознайомлення з документацією виробничого і племінного обліку, планами перспективного розвитку господарства і звітами з господарської діяльності підприємства, має право на участь у виробничих процесах підприємства і робочу діяльність (практикантом) на кваліфікованих посадах.

3. Організаційне забезпечення проходження практики

Загальна технологічна практика організовується випускаючими кафедрами факультету і відбувається у строки, що відведені навчальним планом підготовки здобувачів вищої освіти. На підставі заяв здобувачів вищої освіти та переліку базових господарств з проведення практики деканатом готується наказ на проведення практики з визначенням місць їх проходження кожним здобувачем вищої освіти, призначається керівник практики (викладачі випускаючих кафедр) та визначаються і надаються здобувачам вищої освіти індивідуальні завдання.

Після опублікування наказу деканат організовує загальні збори здобувачів вищої освіти з розподілу останніх на місця практик, проведення інструктажу з техніки безпеки під час роботи у виробництві, а також видає офіційні направлення здобувачам вищої освіти для проходження практики. На зборах відбуваються консультації провідних викладачів за напрямками проходження практики та її змісту, здобувачам вищої освіти видаються методичні посібники з програмами практики, а також видаються індивідуальні завдання для виконання під час проходження практики.

4. Зміст практики

В період практики здобувач вищої освіти повинен брати активну участь у вивченні технології виробництва продукції тваринництва, розробці та

впровадженні засобів, що сприяють кращій організації галузі і збільшенню виробництва продукції, в розробці найбільш ефективних заходів годівлі і утримання тварин, в поліпшенні організації робочих процесів на основі даних науки та передової практики, в контролі за ходом виконання виробничих завдань бригадами і фермами.

Зміст загальної технологічної практики залежить від спеціалізації господарства.

Обов'язковими питаннями для вивчення є:

Характеристика господарства

- розташування;
- спеціалізація;
- стан галузі рослинництва;
- стан галузі тваринництва за видами (поголів'я, в т.ч. маточне, валове виробництво продукції, продуктивність);
- аналіз виробничо-економічних показників.

Технологія виробництва рослинних кормів

- структура посівних площ господарства;
- визначення питомої ваги кормових культур у сівоzmінах;
- аналіз виробництва кормів, що використовуються в господарстві;
- визначення потреби і забезпеченість кормами у минулому році;
- аналіз і характеристика кормових культур, природних і сіяних сінокосів, пасовищ та їх урожайність;
- ознайомлення зі схемою зеленого конвеєра;
- вивчення принципу підбору і використання кормових культур у силосному конвеєрі;
- характеристика природних кормових угідь;
- ознайомлення з технологією виробництва грубих, соковитих і концентрованих кормів з використанням сучасних методів заготівлі та збереження;
- визначення недоліків в кормовиробництві та шляхів їх усунення.

Машини і механізми виробничих процесів у тваринництві

- машини і механізми для кормоприготування та роздачі кормів;
- механізація напування тварин;
- технологія доїння, доїльні установки;
- обладнання для первинної обробки молока;
- механізація видалення гною;
- забезпечення мікроклімату.

Годівля тварин і технологія кормів

- визначення хімічного складу кормів;
- визначення перетравності поживних речовин;
- енергетична поживність кормів і методи її визначення;
- мінеральна і вітамінна поживність кормів;
- протеїнова поживність кормів;

- вуглеводна і жирова поживність кормів;
- антипоживні речовини корму;
- класифікація, склад і поживність грубих, соковитих, концентрованих кормів, відходів промислових та харчовопереобних підприємств;
- наукові основи приготування кормів;
- наукові основи повноцінної годівлі тварин;
- нормована годівля різних видів і статеві-вікових груп сільськогосподарських тварин і птиці;
- складання раціонів годівлі с.-г. тварин та птиці;
- контроль нормованої годівлі тварин та її повноцінності.

Розведення тварин

- вивчити і дати аналіз породного складу тварин господарства;
- вивчити структуру стада за статеві-віковими групами і оцінити її відповідність науково-обґрунтованим параметрам залежно від виду;
- вивчити систему організації вирощування ремонтного молодняку окремих видів с.-г. тварин, провести аналіз інтенсивності росту у різні вікові періоди;
- провести оцінку тварин стада за особливостями будови тіла, відповідністю напрямку продуктивності та бажаному типу породи. Описати найбільш характерні недоліки статей екстер'єру. Здійснити вимірювання статей екстер'єру за основними промірами (7-10 голів), розрахувати середні параметри і за їх даними визначити основні індекси будови тіла і зробити аналіз особливостей стада методом екстер'єрного профілю;
- оцінити продуктивні якості тварин господарства; основного стада за основними ознаками відбору. Визначити методи обліку продуктивності, що використовуються в господарстві. Навести показники продуктивності тварин стада в окремі таблиці і дати аналіз усім параметрам ознак селекції.
- проаналізувати принципи підбору та методи розведення, що використовуються в господарстві. Дати оцінку параметрів продуктивності тварин різних часток крові за основними показниками; зробити висновок відносно бажаних генотипів тварин різного походження;
- протягом проходження практики брати участь у проведенні зоотехнічних заходів з питань розведення: реєстрації приплоду, його зважуванні та нумерації і присвоєнні кличок; зважуванні молодняку і дорослого поголів'я, проведенні обліку показників продуктивності та заповнення форм племінного обліку.

Гігієна тварин

- санітарна оцінка ділянки ферми;
- характеристика огорожувальних конструктивних елементів приміщень;
- системи та способи утримання тварин, норми площі в приміщенні та кормовигульних майданчиків для статеві-вікових груп тварин;
- оцінка систем вентиляції, каналізації, опалення, освітлення, водопостачання;
- санітарна охорона водних джерел;
- санітарно-гігієнічний контроль за заготівлею, зберіганням і якістю кормів;
- заходи щодо санітарної охорони ґрунту;

- гігієнічний контроль до обслуговуючого персоналу ферми.

Технологія відтворення тварин

Здобувач вищої освіти повинен оволодіти практичними навичками технології штучного осіменіння всіх наявних видів с.-г. тварин. Ознайомитись з роботою пунктів штучного осіменіння с.-г. тварин та лабораторій з племінної роботи. При відсутності штучного осіменіння свиней, овець, птиці – прийняти участь в проведенні ручного парування з урахуванням техніки відбору самок в охоті, кратності використання плідників за тиждень, контролю за заплідненням самок.

Під керівництвом викладача та зооветспеціалістів слід виконати такі види робіт:

- одержати та оцінити сперму від самців всіх видів с.-г. тварин (бугай, кнур, жеребець, баран, півень);
- провести підготовку приладів та інструментів для проведення штучного осіменіння самок с.-г. тварин;
- ознайомитись з особливостями біології розмноження с.-г. тварин, та заходами стимуляції відтворної функції;
- провести штучне осіменіння самок всіх видів с.-г. тварин (корови, свиноматки, вівцематки, кобили, кнури);
- провести оперативний контроль і облік осіменіння самок с.-г. тварин.

Профілактика хвороб тварин

Здобувач вищої освіти повинен оволодіти практичними навичками з ветеринарного обслуговування тварин, вміти надавати першу допомогу хворим тваринам, проводити загальні і спеціальні профілактичні заходи незаразних і заразних хвороб. Під керівництвом лікаря ветеринарної медицини слід виконати і описати у звіті такі види робіт:

- дослідження основними клінічними методами загального стану організму, окремих органів і систем у різних видів тварин;
- ветеринарно-санітарний стан ферм;
- епізоотичну ситуацію з інфекційних та інвазійних хвороб в господарстві;
- ветеринарна санітарія виробництва молока, яловичини, свинини, вовни, яєць, м'яса птиці;
- оволодіти різними методами введення тваринам лікарських препаратів;
- взяти кров у тварин;
- взяти участь у профілактичних вакцинаціях різних видів тварин;
- ознайомитись з веденням облікової і звітної документації ветеринарної служби господарства, із захворюваністю і відходом тварин в господарстві за минулий рік, з планом протиепізоотичних заходів в господарстві.

Технологія виробництва молока

Всебічне ознайомлення з технологією виробництва молока, виробничими завданнями та їх виконанням у господарствах різних форм власності. Аналіз рівня спеціалізації та концентрації галузі на підставі даних структури стада за

співвідношенням вікових і статевих груп тварин. Аналіз рівня інтенсифікації виробництва молока за даними породності, класності та продуктивності стада (надій, вміст жиру і білка в молоці, жива маса) на підставі результатів бонітування великої рогатої худоби; забезпеченості технологічних процесів високим рівнем механізації та автоматизації, а тварин – високоякісними кормами. Оцінка ритмічності, потоковості та рівномірності одержання молока протягом року за умов потоково-цехової системи виробництва. Розпорядок дня на фермах та організація окремих технологічних процесів: годівлі, напування, доїння і видалення гною.

Організація повноцінної годівлі великої рогатої худоби за кормовими класами, складання раціонів та їх аналіз. Використання механізмів та обладнання для підготовки та роздачі кормів. Літнє утримання та годівля корів і ремонтного молодняка. Організація відтворення стада великої рогатої худоби в умовах промислової технології виробництва молока. Аналіз графіку запуску і осіменіння корів та телиць протягом року. Оцінка циклограми (приміщення) корів технологічних груп згідно потоково-цеховій системі виробництва молока. Характеристика молочного доїльного обладнання, доїльної установки чи молокопроводу. Організація і проведення роздоювання корів та контрольних доїнь. Первинна обробка молока, миття і дезінфекція молочного обладнання, доїльної установки і молочного посуду. Обладнання прифермської молочної лабораторії. Визначення якісних показників заготівельного молока згідно ДСТУ. Складання плану виробництва молока по місяцям року. Організація моціону корів залежно від їх фізіологічного стану.

Аналіз технології вирощування молодняка при внутрішньо- або міжгосподарській спеціалізації. Організація повноцінної годівлі ремонтних телиць. Контроль за ростом і розвитком молодняка. Впровадження новітніх технологій вирощування високопродуктивних тварин. Організація штучного осіменіння телиць, формування технологічних груп і проведення масажу в нетелів, підготовка нетелів до отелення і організація роздоювання первісток.

Організація племінної роботи, спрямованої на формування високопродуктивного стада. Характеристика ліній, родин і корів- рекордисток стада. Проведення бонітування і використання її результатів для визначення господарського призначення тварин. Ведення первинного зоотехнічного і племінного обліку.

Виробничо-економічний і зоотехнічний аналіз виробництва молока на промисловій основі. Організація праці і робочого часу тваринників за технологічними показниками. Аналіз праці оператора машинного доїння, оператора по обслуговуванню тварин, оператора по роздачі кормів. Аналіз продуктивності праці та оплата праці тваринників. Собівартість 1 ц молока, її структура та оплата кормів продукцією.

Аналіз проведення ветеринарно-профілактичних заходів щодо охорони здоров'я тварин і одержання доброякісної продукції. Проведення санітарного дня на фермі, організація заходів щодо дезінфекції приміщень згідно

зоогієнічних вимог. Організація і проведення заходів з техніки безпеки. Забезпечення тваринників спецодягом і оптимальним режимом праці.

Під час загальної технологічної практики технік-технолог повинен набути таких знань і вмінь:

- оцінити системи і способи утримання великої рогатої худоби;
- встановити відповідність тварин стада вимогам бажаного типу молочної худоби;
- принципи формування технологічних груп тварин за їх виробничим використанням і фізіологічним станом;
- оцінити технологічні властивості тварин, їх відповідність вимогам промислової технології виробництва;
- організувати бонітування тварин залежно від їх відповідності вимогам промислової технології виробництва;
- вносити корективи в систему годівлі та утримання тварин відповідно до їх фізіологічного стану і продуктивності;
- визначити відповідність селекційних методів і прийомів розведення тварин вимогам прогресивних технологій;
- оцінити соціальні та економічні наслідки впровадження сучасних технологій виробництва молока.

Технологія виробництва яловичини

Детальне ознайомлення з технологією виробництва яловичини, виробничими завданнями та їх виконанням. Аналіз структури стада і якісних показників за віковими і статевими групами. Аналіз породності і продуктивної якості стада (породність, жива маса, класність тварин за даними бонітування). Розпорядок дня на фермах. Складання раціонів. Організація літньої і зимової годівлі та утримання худоби, використання пасовищ і відгодівельних майданчиків. Підготовка кормів до згодовування. Оцінка якості кормів і відбір зразків для дослідження в лабораторії. Аналіз осіменіння корів і теличок за місяцями року. Прогнозування виходу телят на 100 корів. Організація відтворення у м'ясному скотарстві. Підготовка нетелів і корів до отелення. Впровадження передових методів з технології вирощуванню ремонтного молодняка та контроль за його ростом і розвитком. Ведення первинного зоотехнічного обліку.

Характеристика ліній, родин і кращих корів стада. Принципи оцінки відбору і підбору тварин, бонітування і використання його результатів для організації селекційно-племінної роботи. Виконання плану племінної роботи з стадом великої рогатої худоби. Виробничо-економічний і зоотехнічний аналіз системи та способу утримання худоби в господарстві.

Виявлення резервів щодо підвищення продуктивності праці у тваринництві і зниженню собівартості продукції скотарства. Механізація трудомістких процесів на фермах. Організація і оплата праці в тваринництві. Виконання правил зоогієни: організація моціону і чищення шкіряного покриву у тварин, розчистка і підрізання копит, проведення санітарного дня на

фермі. Виконання ветеринарно-санітарних засобів щодо упередження захворювань тварин.

Організація техніки безпеки праці у тваринництві.

При проходженні практики у спецгоспі по виробництву яловичини особливу увагу звернути на рівень концентрації поголів'я, міжгосподарську та внутрігосподарську спеціалізацію, механізацію трудомістких процесів, комплектування поголів'ям, організацію поточності виробництва.

Обов'язковими для вивчення є питання:

- системи і способи утримання великої рогатої худоби;
- формування технологічних груп;
- технологія вирощування та відгодівлі молодняка великої рогатої худоби.

Технологія виробництва продукції свинарства

1. Проаналізувати виробництво свинини в господарстві за такими показниками:

- в залежності від напрямку господарства (племзавод, племрепродуктор, промисловий комплекс, товарне господарство) визначити річний обсяг виробництва свинини, одержання племінного молодняка та економічні показники;
- породний склад та якість поголів'я основного стада кнурів та маток (вік, міс., жива маса, кг);
- репродуктивні якості маток: багатоплідність (гол.), термін відлучення поросят (дн.), % збереження, кількість поросят при відлученні (гол.), та жива маса (кг), кількість опоросів та поросят одержано від однієї свиноматки, яку осіменили за рік;
- відгодівельні якості молодняка: відлученого (групи 2-4 міс.), на вирощуванні та відгодівлі: середньодобовий приріст (г), витрати корму на 1 кг приросту (к. од.), вік досягнення живої маси 100-120 кг (дн.);
- забійні та м'ясні якості: прижиттєва товщина шпику (мм), забійний вихід, довжина туші (см), товщина шпику на туші (на рівні 6-7 грудного хребця, мм), площа м'язового вічка (см²).

2. Навести раціони, рецептури комбікормів для свиней всіх статевих-вікових груп та дати характеристику їх по поживності.

3. Способи утримання та параметри мікроклімату у приміщеннях кнурів, холостих, поросних свиноматок, свиноматок на підсосі, відлученого молодняка, молодняка на відгодівлі.

4. Ознайомитись та проаналізувати організацію проведення опоросу та вирощування поросят – сисунів.

5. Навчитись проводити мічення новонароджених поросят (цифровий ключ М.Ф. Іванова та англійський ключ).

6. Навчитись працювати з формами первинного племінного обліку з використанням комп'ютерної техніки:

- Картка племінного кнура ф. №1–св.
- Картка племінної свиноматки ф. №2–св.
- Журнал обліку парування (осіменіння) маточного поголів'я свиней

ф. №4—св.

- Журнал обліку опоросів свиноматок та приплоду поросят ф. №5—св.
- Журнал обліку вирощування ремонтного молодняку свиней ф. №6—св.
- Звіт про результати бонітування свиней відповідної породи ф. №7—св.

7. Ознайомитись з правилами техніки безпеки при роботі зі свинями.

8. Описати організацію виробництва (кількість обслуговуючого персоналу, їх обов'язки, навантаження, розпорядок дня та інше).

Технологія виробництва продукції птахівництва

- детальне ознайомлення з технологією виробництва продукції птахівництва (наявність цехів, батьківських та промислових стад, видовий та породний склад птиці, кроси та їх структура. Основні кількісні і якісні показники продуктивності птиці);

- витрати кормів та праці, собівартість одиниці продукції, рентабельність виробництва;

- технологічні графіки і карти виробництва яєць і м'яса птиці;

- системи і методи утримання дорослої птиці та молодняку залежно від типу підприємства;

- особливості годівлі, нормування поживних речовин, структура комбікормів і раціонів для птиці;

- контроль за ростом і розвитком птиці. Ведення обліку продуктивності;

- особливості організації і техніка ведення племінної роботи з птицею різних видів, порід і кросів;

- методи парування і штучного осіменіння сільськогосподарської птиці;

- особливості виробництва інкубаційних яєць. Ознайомлення з технологічним процесом інкубації яєць, оцінкою добового молодняку;

- елементи ресурсозбереження при виробництві продукції птахівництва;

- ветеринарно-санітарні заходи при виробництві продукції птахівництва.

Технологія виробництва продукції вівчарства

Виробничі напрямки вівчарства:

- оцінка кількісних та якісних показників вовнової, м'ясної, молочної, смушкової та овчинної продуктивності;

- організація та технологічне здійснення підготовки і проведення парування овець;

- комплексна оцінка овець за показниками продуктивності, оцінка продуктивності нащадків баранів-плідників;

- мічення овець;

- підготовка та проведення ягніння вівцематок;

- технологія вирощування ягнят. Формування отар; - організація і забезпечення нормованої годівлі та технологічно прийнятної системи утримання овець різних статево-вікових груп;

- організація та здійснення стрижки овець, класування вовни, забій ягнят для одержання смушків, забій овець на м'ясо;

- економічна ефективність виробництва продукції вівчарства.

Конярство

- напрям галузі (для племінних господарств – породна спеціалізація та форма власності);
- утримання та догляд за кіньми (забезпеченість приміщеннями: кількість стаєнь, кількість конемісць, в т.ч. денникових; для племінного конярства - наявність манежу, заводського іподрому, шпрингартену, літнього пригону (табору), ветеринарного лазарету, музею історії конярства, іншихоб'єктів; санітарно-гігієнічні умови утримання та догляд за шкірою ікінцівками коней; моціон та тренінг);
- організація годівлі та кормова база (раціони та режим годівлі коней різних статево-вікових груп, наявність кормової сівозміни для коней, левадного господарства, випасів, в т.ч. зрошуваних, організація пасовищного утримання, водозабезпечення, напування та організація водопою);
- організація відтворення та вирощування молодняку коней (проведення парувань і жереблень; показники коневиробництва за останні п'ять років: наявність кобил, кількість спарованих в попередньому році, з них: залишились холостими, абортували, народили мертвий або нежиттєздатний приплід, благополучно ожеребилися – в абсолютній та відносній кількості; одержано живого приплоду, з них: жеребчиків та кобилок; вихід лошат в розрахунку на 100 маток, діловий вихід лошат; технологія вирощування молодняку – годівля, утримання та догляд; контроль за ростом та розвитком);
- використання коней на сільськогосподарських і транспортних роботах (забезпеченість господарства робочими кіньми, перелік робіт, які вони виконують, тривалість використання коней протягом року, вибір коней для роботи в парі, розпорядок дня), для спорту, прогулянок та розваг людей; забезпеченість амуніцією, упряжжю, возами та причіпним інвентарем; догляд за кінцівками та кування;
- наявність кваліфікованих кадрів, досвід роботи провідних фахівців;
- економічні показники розвитку галузі.

Технологія виробництва продукції кролівництва та звірівництва

1. Проаналізувати технологію виробництва продукції кролівництва та звірівництва в господарстві за такими показниками:
 - річний обсяг виробництва та економічні показники;
 - породний склад та якість поголів'я основного стада;
 - виробничі показники (відсоток падіжу, вибракування, прохолосту);
 - репродуктивні якості основного стада;
 - тип годівлі та спосіб утримання.
2. Описати організацію виробництва (кількість обслуговуючого персоналу, їх обов'язки, навантаження та ін.).
3. Вивчити техніку розведення кролів та звірів.

4. Навести раціони годівлі основного стада та молодняку та дати характеристику їх поживності.
5. Описати технологію забою і первинну переробку продукції кролівництва та звірівництва.
6. Навчитися працювати з формами первинного обліку та складати технологічні карти.
7. Вивчити основні принципи та техніку бонітування кролів та звірів.
8. Навчитися проводити мічення та засвоїти основні правила техніки безпеки при роботі з кролями та звірами.
9. Описати устаткування і обладнання, які використовуються в господарстві для галузі, що вивчається.

Технологія виробництва продукції аквакультури

Ознайомлення з технологією виробництва продукції аквакультури, особливостями технологій виробництва окремих об'єктів аквакультури, виробничими завданнями по вирощуванню товарної риби і рибопосадкового матеріалу та їх виконанням у господарствах різних форм власності. Знайомство з господарством, ставами, структурою водної площі, організацією технологічних процесів виробництва аквакультури. Визначення та аналіз стану, структури, породного і видового складу аквакультури. Визначення та аналіз гідрохімічного і гідробіологічного режимів вирощувальних та нагульних ставів. Ознайомлення з основними виробничими процесами: годівля риби і перевірка поїдаємості кормів, визначення норми внесення кормів і добрив, контроль за ростом і розвитком цюголіток і дволіток, складання графіків росту риби, її годівлі та удобрення ставів, проведення контрольних ловів, визначення середньої індивідуальної маси риби та вгодованості, аналіз росту риби, розрахунок норми та внесення негашеного вапна з метою запобігання заморів риби, вивчення заходів інтенсифікації при веденні рибництва у господарстві.

Знайомство з організацією селекційно-племінної роботи у господарстві та її аналіз. Характеристика основних видів аквакультури, їх породного складу. Проведення бонітування маточного і ремонтного поголів'я та визначення за його результатами напряму використання об'єктів аквакультури. Аналіз ведення племінного обліку у господарстві.

Виробничо-економічний і зоотехнічний аналіз виробництва продукції аквакультури у господарстві. Організація праці і робочого часу рибоводів за технологічними показниками. Аналіз продуктивності праці та оплати праці працівників. Визначення собівартості рибопосадкового матеріалу, товарної риби, інших об'єктів аквакультури, її структури та оплати кормів продукцією.

Аналіз проведення ветеринарно-профілактичних заходів, спрямованих на одержання доброякісної продукції та запобігання хвороб об'єктів аквакультури. Знайомство і аналіз організації заходів з техніки безпеки та її стану в господарстві. Забезпечення робітників спецодягом та оптимізація режиму праці протягом вегетаційного періоду.

Під час технологічної комплексної практики технік-технолог повинен набути такі знання і вміння:

- оцінити структуру водної площі та ефективність її використання;
- встановити співвідношення компонентів полікультури та доцільність її використання;
- розрахувати щільність посадки риби у вирощувальні та нагульні стави;
- вносити корективи в систему годівлі риби в залежності від її росту та розвитку протягом вегетаційного періоду;
- визначити необхідні заходи інтенсифікації для підвищення ефективності виробництва аквакультури.

Технологія виробництва продукції бджільництва

Характеристика галузі бджільництва. Правила роботи з бджолиними сім'ями. Техніка безпеки на пасіці.

Оцінка бджолиних сімей після зимівлі: стан сімей, наявність корму, матки, розплоду, захворювань. Проведення весняної ревізії та необхідних робіт на пасіці.

Підготовка бджолиних сімей до медозбору і запиленню ентомофільних культур:

- технологія нарощування сили сімей у вуликах різних систем;
- технологія відбудови стільників та отримання воску;
- технологія отримання квіткового пилку, маточного молочка і прополісу;
- складання плану кочівлі пасіки на медозбір і технологія ефективного запилення ентомофільних культур;
- технологія отримання бджолої отрути і дотримання техніки безпеки;
- складання та організації медоносного конвеєру.

Технологія організації отримання бджолиних маток, нових бджолиних сімей, відводків, бджолопакетів, запасних маток. Використання ранньо- і пізно-літнього медозбору. Підготовка бджолиних сімей до зимівлі. Проведення осінньої ревізії: (облік медової, воскової та іншої продукції бджільництва). Застосування стимулюючих підкормок з метою нарощування фізіологічно-повноцінних бджіл до зимівлі. Поповнення кормових запасів і комплектування гнізд бджолиних сімей на зиму. Очистка, розфасовка та умови зберігання продуктів бджільництва. Проведення ветеринарно-профілактичних заходів на пасіці проти захворювань.

Технологія продуктів забою тварин

- ознайомитись з підготовкою документації і тварин до транспортування, доставкою їх на м'ясопереробні підприємства;
- проведення передзабійної витримки тварин;
- ознайомитись зі способами оглушення тварин;
- ознайомитись з операціями забілування та зйомки шкіри
- взяти участь у технологічних операціях збору крові, нутруванні, розпилюванні м'ясних туш;

- ознайомитись з технологією первинної обробки жирової, ендокринно ферментної, кишкової сировини та субпродуктів;
- ознайомитись з первинною обробкою та способами соління шкур;
- встановити вгодованість м'ясних туш;
- ознайомитись з холодильною обробкою туш та подальшою реалізацією м'яса.

Організація виробничих процесів в тваринництві

Під час проходження технологічної практики здобувач вищої освіти мусить вивчити, визначити та проаналізувати сучасний організаційно-економічний стан підприємства – місця проходження практики. Для цього потрібно ознайомитись з місцезнаходженням господарства та характеристикою природно-кліматичних умов його функціонування. За даними статистичної звітності (форми 50-с.г., 29-с.г., 24-с.г., 11-с.г.) та на підставі виконаних розрахунків доцільно встановити показники розміру виробництва досліджуваного господарства в динаміці та порівняти їх з середніми показниками по господарствах району, де воно розташоване (табл. 1).

Таблиця 1

Показники розміру виробництва _____

Показники	Роки			В середньому на одне господарство району у звітному році
	20__р	20__р	20__р	
Валова продукція в порівнянних цінах 2015 р., тис. грн				
Грошова виручка від реалізації, тис. грн.				
Площа сільськогосподарських угідь, га				
Вартість основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення, тис. грн.				
Середньорічна чисельність працівників, чол.				
Середньорічна кількість худоби та птиці в перерахунку на умовне поголів'я, гол.				

Ефективність виробництва у сільськогосподарському підприємстві в значній мірі залежить від спеціалізації та оптимального поєднання певних галузей, що обумовлюється наявними природно-кліматичними умовами, місцезнаходженням господарства, кон'юнктурою ринку сільськогосподарської продукції та іншими чинниками. Використовуючи дані форми 50-с.г.

визначити та проаналізувати виробничий напрям та спеціалізацію господарства на виробництві певних видів продукції (табл. 2).

Таблиця 2

Розмір та структура грошових надходжень від реалізації товарної продукції

Галузі та види продукції	20__р.		20__р.		20__р.		В середньому за 3 роки	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Зерно								
Цукровий буряк								
Овочі								
і т.д.								
Разом по рослинництву								
Молоко								
Велика рогата худоба на м'ясо								
Свинарство								
Птахівництво								
і т.д.								
Разом по тваринництву								
Всього по сільськогосподарському виробництву								

Ефективність розвитку тваринництва в значній мірі обумовлюється створеною в господарстві кормовою базою. Одним із її елементів є структура посівів кормових культур, яку практиканту доцільно визначити в динаміці за останні три роки на підставі даних, наведених в формі статистичної звітності № 29-с.г. (табл. 3 - 4).

На підставі статистичних даних, наведених у формах 24-с.г., 50-с.г. та даних первинного бухгалтерського обліку, практикант повинен розглянути стан розвитку наявних тваринницьких галузей у досліджуваному господарстві і ефективність виробництва тваринницької продукції (табл. 5 - 8).

На останнє, використовуючи дані первинного бухгалтерського обліку та статистичної звітності (форма 50-с.г.), необхідно проаналізувати показники економічної ефективності ведення певних галузей тваринництва в досліджуваному господарстві (табл. 9).

Таблиця 3

Розмір та структура посівних площ в _____

Галузі та види продукції	20__р.		20__р.		20__р.		В середньому за 3 роки	
	га	%	га	%	га	%	га	%
Зернові і зернобобові -всього в т.ч.								
- озима пшениця								
- озимий ячмінь								
- ярий ячмінь								
- овес								
- кукурудза								
Соняшник								
Цукрові буряки								
Овочі								
Кормові культури – всього, в т.ч.								
- багаторічні трави								
- однорічні трави								
- кукурудза на силос та зелений корм								
Всього посівів		100		100		100		100

Таблиця 5

Наявність поголів'я худоби та птиці, гол.

Вид тварин	На початок року			На кінець року		
	20..р.	20..р.	20..р.	20..р.	20..р.	20..р.
Велика рогата худоба						
у тому числі корови						
Свині						
Вівці та кози						
Птиця						

Таблиця 4

Урожайність кормових культур в господарстві

Кормові культури	20....р.		20....р.		20....р.	
	ц з 1 га	ц к. од	ц з 1 га	ц к. од	ц з 1 га	ц к. од
Ячмінь						
Овес						
Горох						
Соя						
Кукурудза на зерно						
Віка озима						
Овес +горох на сіно						
Люцерна на сіно						
Еспарцет на сіно						
Озима віка +жито на сіно						
Кукурудза на силос						
Кукурудза на зелений корм						
Озимий ріпак на зелений корм						
Віка + овес на зелений корм						
Суданка на зелений корм						
Люцерна на зелений корм						
Еспарцет на зелений корм						
Озиме жито + віка на зелений корм						
Тритикале + віка на зелений корм						
Кормові буряки						
Кормові баштанні						

Таблиця 6

Продуктивність тварин в господарстві по роках

Показники	20..р. (базис- ний)	20..р.	20..р.	20..р.	20..р. (звіт- ний)	Звітний рік у % до базисного
Надій молока від однієї корови, кг						
Середньодобовий приріст живої маси, г: - великої рогатої худоби - свиней						
Несучість курей, шт.						
Настриг вовни на одну вівцю, кг						

Таблиця 7

Виробництво продукції тваринництва

Роки	М'ясо всіх видів (у забійній вазі), т	У тому числі свинина, т	Молоко, т	Яйця, тис. шт.	Вовна (у фізичній вазі), кг
20.. р.					
20.. р.					
20.. р.					
20.. р.					

Таблиця 8

Динаміка грошових надходжень від реалізації продукції _____
(вид тваринницької продукції)

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	В середньому по господарствах району у звітньому році
Кількість реалізованої продукції, ц				
Середня ціна реалізації 1 ц продукції, грн.				
Грошова виручка від реалізації продукції, тис. грн.				

Таблиця 9

Економічна ефективність виробництва продукції тваринництва

Показники	Види продукції					
	яловичина	свинина	молоко	яйця	м'ясо птиці	та ін.
Середньодобовий приріст маси, г			×	×		
Середній надій молока від однієї корови, кг	×	×			×	
Витрати в розрахунку на 1 ц продукції - праці, люд.-год. - кормів, ц к. од.						
Виробнича собівартість 1 ц продукції, грн.						
Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.						
Ціна реалізації 1 ц продукції, грн.						
Прибуток (+), збиток (-), грн. в розрахунку: - на 1 ц продукції; - 1 голову; - 1 грн. виробничих витрат						
Рентабельність продаж, %						
Рентабельність (+), збитковість (-), %						

5. Підбиття підсумків практики**5.1. Структура та оформлення звіту про практику**

Загальна форма звітності здобувача вищої освіти за практику – це подання рукописного письмового звіту, підписаного і оціненого безпосередньо керівником від бази практики.

На титульній сторінці звіту вказується прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти, факультет, курс, група, час і місце проходження практики, кафедра і керівник практики.

Перед текстом надається зміст:

Вступ

1. Загальна характеристика господарства

- місце розташування і природні умови;
- шляхи сполучення, населенні пункти, число працездатного населення;
- розмір господарства, виробничий напрямок, спеціалізація бригад, відділень;
- забезпеченість виробничими фондами, енергетичними ресурсами, робочою силою (табл. 1);
- продаж сільськогосподарської продукції (табл. 2).

2. Рослинництво і кормовиробництво

- розмір та структура посівних площ (табл. 3);
- урожайність кормових культур в господарстві (табл. 4).

3. Тваринництво

- загальна характеристика (годівля, розведення, відтворення тварин, стан зоогігієни, механізації технологічних процесів, ветеринарного обслуговування тварин тощо);
- наявність поголів'я худоби та птиці (табл. 5);
- продуктивність тварин за видами (табл. 6);
- виробництво тваринницької продукції (табл. 7);
- динаміка грошових надходжень від реалізації тваринницької продукції (табл. 8);
- економічні показники виробництва продукції тваринництва (табл. 9).

4. Характеристика галузі тваринництва, в якій в основному був зайнятий здобувач вищої освіти в період практики

- поголів'я тварин за статево-віковими групами
- утримання і годівля;
- породність і класність;
- продуктивність по стаду і окремим групам;
- організація відтворення;
- вирощування молодняка;
- племінна робота;
- технологія виробництва тваринницької продукції;
- економічні показники і рентабельність галузі;
- організація і оплата праці, міри заохочення;
- досвід роботи передовиків сільськогосподарського виробництва;
- участь практиканта в роботі ферм, які зоотехнічні заходи впроваджені.

Висновки і пропозиції.

До звіту необхідно прикласти зведену відомість про проведену роботу, яка заверена підписом керівника від господарства.

У вступі вказується де і в які строки проходила практика. За якою кафедрою закріплений практикант, хто був керівником практики від кафедри і від господарства. Чи була надана можливість працювати на оплачуваній посаді (який розмір заробітної платні).

подається план проходження практики і його виконання, вказується тематика проведення бесід і лекцій. обов'язково подається опис засвоєних виробничих процесів, які передбачені програмою і сучасних методів ведення

тваринництва, що були впровадженні з ініціативи практиканта. Як здійснює керівництво керівник практики від господарства. Потім викладаються результати роботи здобувача вищої освіти щодо виконання завдань, які передбачено у розділі „Зміст практики”. Кожен пункт повинен мати конкретні відповіді на задані питання (по 2-3 с.).

Для написання звіту використовуються виробничі плани, звіти та інші матеріали сільськогосподарського підприємства за минулий рік, дані виробничо-зоотехнічного і племінного обліку, відомості із щоденника.

Досконаліше аналізується та галузь тваринництва, де здобувач вищої освіти проходив практику більш тривалий період. Інші галузі висвітлюються коротко.

Більш важливі дані, які характеризують господарство, ферму, стан зоотехнічної роботи, можуть бути подані не тільки описами, а також і у вигляді таблиць, графіків, діаграм, фотокарток та ін.

Всі матеріали звіту повинні бути проаналізовані і на основі цього зроблено відповідні висновки і надано пропозиції.

У висновку звіту необхідно дати пропозиції щодо покращення роботи у тваринництві сільськогосподарського підприємства.

До звіту додається зведена відомість про роботу, яка виконувалася здобувачем вищої освіти у період проходження практики.

Загальний обсяг звіту 25-30 сторінок.

5.2. Зведена відомість про роботу виконану здобувачем вищої освіти

Проведено бонітування _____ гол.

Заповнено племкарток _____ шт.

Проведено контрольних надоїв _____ гол.

Проведено аналізів молока _____ проб

Проведено штучне осіменіння _____ гол.

Проведено зважування тварин _____ гол.

Проведено нумерацію тварин _____ гол.

Проведено кастрацію тварин _____ гол.

Перелік інших видів робіт та їх обсяг

Впроваджені заходи

5.3. Захист звіту про практику

Підготовлений звіт і зведену відомість про роботу виконану здобувачем вищої освіти під час проходження практики здобувач вищої освіти разом зі щоденником, характеристикою і направленням на практику подається на рецензування керівнику практики від університету у перший день заняття навчального семестру.

Захист звіту проводиться протягом першого тижня 7-го семестру. Звіт здобувача про проходження практики приймає комісія в складі викладача керівника практики і завідувача відповідної кафедри.

Диференційована оцінка практики формується з урахуванням діяльності здобувача вищої освіти в період практики, виробничої характеристики, змісту та оформлення щоденника і звіту. Оцінка за загальну технологічну практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку здобувача вищої освіти за підписами членів комісії.

Здобувачі вищої освіти, які не виконали програму практики без поважних причин, або отримали під час захисту звіту незадовільні оцінки, відраховуються з університету за академічну заборгованість.

Література

1. Про організацію та проведення виробничої практики студентів : лист Міністерства аграрної політики України №18-2-3/35 від 25.09.2000р. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.
2. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України : наказ Міністерства освіти і науки від № 93 від 08.04.93. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.
- 3 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва : стандарт вищої освіти / затверджено наказом Міністерства освіти і науки України №1432 від 21.12.2018р. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/204-tekhnologiya-virobnitstva-i-pererobki-produktsii-tvarinnitstva-bakalavr.pdf>.

Навчальне видання

ПРОГРАМА

і методичні рекомендації з проходження
виробничої загально-технологічної практики з виробництва
продукції тваринництва
для здобувачів вищої освіти СВО «Бакалавр»
спеціальності 204 – «Технологія виробництва
і переробки продукції тваринництва» денної і заочної форми
навчання

Укладачі:

Нежлукченко Тетяна Іванівна
Гиль Михайло Іванович
Китасва Алла Павлівна
Калиниченко Галина Іванівна
Трибрат Руслан Олександрович
Іванова Віра Дмитрівна

Підписано до друку Формат Друк офсетний
Ум. друк. арк. 1,7 Обл.-вид.арк.
Тираж пр. 10 Зам. №

Редакційно-видавничий відділ Миколаївського національного аграрного
Університету
54021, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9